

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาคนหรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็ง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงโลกในยุคศตวรรษ ที่ 21 และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคนทั้งในเชิงสถาบัน ระบบ โครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สถานการณ์การพัฒนาที่ผ่านมาส่งผลกระทบต่อคนและสังคมไทย สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ให้ความสำคัญ และตระหนักถึงการพัฒนาเด็กปฐมวัยให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว ซึ่งหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานระยะเริ่มแรก เพื่อวางรากฐานชีวิตของเด็กให้เจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ มีพัฒนาการอย่างสมวัย (สำนักงานวิชาการและมาตรฐานการศึกษา : 2553) จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง และแนวโน้มในอนาคต สะท้อนให้เห็นความเสี่ยงที่อาจเกิดทั้งการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างสถาบันทางสังคม และปัจเจกบุคคล จำเป็นต้องเตรียมคนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับโลกและภูมิภาค โดยเฉพาะในประชาคมอาเซียน จึงมุ่งเน้นการพัฒนาคนทุกช่วงวัยให้เข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการนำหลักคิดหลักปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเสริมสร้างศักยภาพของคนในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีสติปัญญา ที่รอบรู้ และมีจิตใจที่สำนึกในศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และ ความเพียร มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมในสังคม และหนุนเสริมสถาบันทางสังคมให้แข็งแกร่งและเอื้อต่อการพัฒนาคน (คณะกรรมการพัฒนาการแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ : 45)

จากผลการสรุปรายงานการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546 : 40) ในเรื่องแนวทางพัฒนาเด็กปฐมวัย พบว่า สถานศึกษาจำนวนไม่น้อยที่ไม่ได้จัดการบริหารเตรียมความพร้อมทุกด้านแก่เด็กอย่างแท้จริง ส่วนใหญ่มุ่งเน้นที่จะให้เด็กเรียนหนังสือ และพัฒนาการด้านความรู้ เนื้อหาสาระ ทำให้เด็กที่ได้รับบริการเตรียมความพร้อมในลักษณะ

ดังกล่าวมีปัญหาในด้านการปรับตัว ด้านจิตใจ อารมณ์ และบุคลิกภาพ ซึ่งสังคมปัจจุบัน ความต้องการในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพราะภาวะทางเศรษฐกิจ และสภาพทางสังคม ซึ่งพ่อแม่จะต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้พ่อแม่ต้องส่งลูกเข้า โรงเรียนอนุบาลหรือสถานรับเลี้ยงเด็กเร็วขึ้นกว่าเดิม การจัดสถานรับเลี้ยงเด็กหรือ โรงเรียนที่มีประสิทธิภาพจะช่วยแก้ปัญหาของสังคม เป็นการแบ่งเบาภาระพ่อแม่ และยังมีส่วนช่วยในการพัฒนาเด็กอย่างถูกต้องเหมาะสมกับเด็ก การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย เพื่อให้เด็กปฐมวัย (อายุ 3 – 5 ปี) มีมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามจุดหมายของหลักสูตรการศึกษา ปฐมวัย พุทธศักราช 2546 และได้รับการพัฒนาทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามศักยภาพของแต่ละคน ภายใต้บริบทสังคม วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย จะต้องยึดปรัชญา แนวคิด และหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 กระทรวงศึกษาธิการ มี 6 ด้าน คือ การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การบูรณาการการเรียนรู้ การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก และความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2546 : 5 - 7)

การจัดการศึกษาของประเทศไทยนั้น เอกชนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญยิ่งในการ ให้บริการการศึกษาเพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐมาโดยตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่รัฐไม่สามารถจัดได้ หรือจัดได้ไม่เพียงพอ อันเนื่องมาจากข้อจำกัดด้านทรัพยากรของรัฐ ซึ่งจะเห็นได้จากในมาตรา 43 – 46 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดเรื่องการบริหารและ การจัดการศึกษาของเอกชนไว้โดยเฉพาะ โดยให้เอกชนมีความเป็นอิสระในการ บริหารจัดการ สถานศึกษาเอกชนสามารถจัดการศึกษาได้ทุกระดับ ทุกประเภท สถานศึกษา เอกชนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นนิติบุคคล มีคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา รัฐต้องให้การสนับสนุนด้านเงินอุดหนุน การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีและสิทธิประโยชน์อื่นที่เป็น ประโยชน์ในทางการศึกษาแก่สถานศึกษาเอกชนตามความเหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมและ สนับสนุนด้านวิชาการในการให้สถานศึกษาเอกชนมีมาตรฐานและสามารถพึ่งตนเองได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2542 : 3) ผู้มีบทบาทมากที่สุดที่จะช่วยให้การศึกษา แก่เด็กในระดับนี้กันไปแนวทางใด และจะได้ผลอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับบุคคลที่สำคัญคือ ครูใน ระดับปฐมวัย ผู้ที่ทำหน้าที่อบรมสั่งสอน เลี้ยงดูเด็กปฐมวัย ซึ่งรวมทั้งผู้ที่มีวุฒิครูทางการ อนุบาลศึกษา วุฒิอย่างอื่น ตลอดจนผู้ที่ไม่มีวุฒิทางครู แต่ทำหน้าที่อย่างเดียวกัน อาจใช้เรียก

ต่างออกไป เช่น ผู้ดูแลเด็ก ครูพี่เลี้ยง ซึ่งในที่นี้จะรวมเรียกว่าครูปฐมวัย ซึ่งปัจจุบันครูปฐมวัยที่จะช่วยส่งเสริมการจัดสภาพการศึกษาของสถานศึกษาต้องผ่านการอบรมมาเป็นอย่างดีมีความรู้ความเข้าใจพัฒนาการเรียนรู้อันของเด็ก เข้าใจขอบข่าย เนื้อหาของมวลประสบการณ์ต่างๆ ซึ่งรวมทั้งภาษาและคณิตศาสตร์เป็นอย่างดี รับผิดชอบต่อตนเอง รับผิดชอบต่อเหตุการณ์ต่างๆ มีบุคลิกภาพที่ดี สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็กได้ และมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยด้วย (ราสี ทองสวัสดิ์, 2537 : 67)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยซึ่งรับผิดชอบงานในส่วนของการบริหารงานทั่วไป และทำหน้าที่ในการจัดการศึกษาของนักเรียน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดมหาสารคาม เพราะการจัดการศึกษาของระดับปฐมวัยของสถานศึกษาเอกชน มีความพร้อมมากกว่าสถานศึกษาในสังกัดหน่วยงานอื่น ผู้ปกครองที่มีความพร้อมทางด้านเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่มักจะเลือกเรียนในสถานศึกษาสังกัดเอกชน และมีความคาดหวังด้านต่าง ๆ สูง โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอน การจัดสภาพโดยทั่วไปของสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งที่จะนำข้อมูลที่นำมาเป็นแนวทางหนึ่งในการปรับปรุง แก้ไข พัฒนา คุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการและการเปลี่ยนแปลงต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดมหาสารคาม ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาและครูผู้สอนระดับปฐมวัย เป็นอย่างไร
2. ความต้องการในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดมหาสารคาม ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาและครูผู้สอนระดับปฐมวัยอยู่ในระดับใด
3. แนวทางในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดมหาสารคาม มีข้อเสนอแนะใดบ้าง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดมหาสารคาม ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาและครูผู้สอนระดับปฐมวัย

2. เพื่อศึกษาความต้องการในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดมหาสารคาม ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการสถานศึกษาและครูผู้สอนระดับปฐมวัย

3. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนเอกชนในจังหวัดมหาสารคาม

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ คณะกรรมการบริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน โรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จังหวัดมหาสารคาม 25 แห่ง ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษา 281 คน และครูผู้สอน 592 คน (สำรวจข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2556) รวมทั้งสิ้น 873 คน

กลุ่มตัวอย่างระยะที่ 1 ได้แก่ คณะกรรมการบริหารสถานศึกษา ได้มาโดยการสุ่มแบบสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ และประสบการณ์และมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ประกอบด้วย ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา โรงเรียนละ 2 คน รวม 50 คน และครูผู้สอนระดับปฐมวัย ในโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด, 2543 : 40) จึงได้กลุ่มตัวอย่างดังนี้ คณะกรรมการบริหารสถานศึกษา 50 คน และครูผู้สอนระดับปฐมวัย 189 คน รวม 239 คน

ระยะที่ 2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชนที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัย 25 คน

กลุ่มตัวอย่างระยะที่ 2 ใช้การเลือกแบบเจาะจงตำแหน่งผู้บริหาร ผู้ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ หรือผู้อำนวยการ หรือผู้จัดการ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จากเขตพื้นที่การศึกษา เขตละ 3 คน รวม 9 คน

2. ขอบเขตทางด้านเนื้อหา

การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย 6 ด้าน ตามหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย ของหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ประกอบด้วย 1) ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย 2) ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ 4) ด้านการบูรณาการการเรียนรู้ 5) ด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก 6) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง

3. ขอบเขตด้านเวลา

การทำวิจัยครั้งนี้ ใช้เวลาตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ.2556 – กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2557

4. ขอบเขตทางด้านสถานที่

สถานศึกษาเอกชนจังหวัดมหาสารคามที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

นิยามศัพท์เฉพาะ

โรงเรียนเอกชน หมายถึง สถานศึกษาเอกชนจังหวัดมหาสารคามที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ หรือผู้อำนวยการ หรือผู้จัดการ โรงเรียนเอกชนในจังหวัดมหาสารคาม ที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

คณะกรรมการสถานศึกษา หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นกรรมการในโรงเรียนที่จัดการศึกษาระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ประกอบด้วย ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ ผู้อำนวยการ ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง และผู้ทรงคุณวุฒิ

ครูผู้สอนระดับปฐมวัย หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่สอนในจังหวัดมหาสารคาม ในระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย หมายถึง หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยของสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ 6 ด้าน คือ

1. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัย โดยมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และชุมชน มี

องค์ประกอบที่ได้มาจากวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของชุมชน และมีความโดดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละสถานศึกษาและมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

2. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หมายถึง การจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม สนองความต้องการของเด็กที่มีความพร้อมทั้งภายในและภายนอกของของอาคารเรียนภายในสถานศึกษาให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการจัดประสบการณ์ส่งผลให้บรรลุจุดมุ่งหมายและสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก

3. การจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้ได้พัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งในแต่ละวันประสบการณ์ที่จัดครอบคลุมประสบการณ์สำคัญที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและยึดหยุ่นให้มีสาระที่เด็กสนใจและสาระที่ควรเรียนรู้ที่ผู้สอนกำหนด

4. การบูรณาการการเรียนรู้ หมายถึง รูปแบบการจัดกิจกรรมให้เด็กเรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์สำคัญหรือหนึ่งแนวคิดเด็กเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม

5. การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก หมายถึง กระบวนการสังเกต พฤติกรรมของเด็กในขณะที่ทำกิจกรรมแล้วลดบันทึกลงในเครื่องมือที่สร้างขึ้นหรือกำหนดอย่างต่อเนื่อง เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกในแต่ละครั้ง เป็นข้อมูลในการพัฒนาการให้เด็กได้รับพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

6. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก หมายถึง การติดต่อสื่อสาร การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย ระหว่างครูและบุคลากรในสถานศึกษากับผู้ปกครอง ชุมชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้บริหารและครู สามารถนำข้อมูลที่ได้จากข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการศึกษาจากงานวิจัยนี้ ไปพัฒนาการจัดการศึกษาในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. องค์การทางการศึกษาสามารถนำข้อมูลจากงานวิจัยนี้ ไปประยุกต์และปรับใช้เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศ เป็นอย่างดี